

ภาวนาพุทธโธ น้ำตาไม้ไหล(หลวงปู่ชา)

ภาวนาพุทธโธ น้ำตาไม้ไหล

อบรมโยม ณ วัดก่อนอก

6 กันยายน 2522

พวกเราชาวพุทธทั้งหลาย วัน 8 ค่ำหรือ 15 ค่ำ เป็นวันกรณีพิเศษที่สำคัญสำหรับพุทธบริษัททั้งหลายถึงแม้ว่าพวกเราจะมาวัดก็ตาม หรือไม่มาวัดก็ตาม วันนี้ให้ถือเป็น “วันพิเศษ” ให้รักษากาย วาจา ใจ ของเราให้เป็นปกติ ต่างจากวันธรรมดา เพราะว่าเป็นวันที่เราได้อบรมธรรมะ อบรมภายในวัดก็ดีนอกวัดก็ดี วันนี้ให้เป็นวันพิเศษ

สถานที่วัดนี้ยังไม่สะดวกเท่าไรหรอก เพราะมาอยู่ใหม่ยังไม่เรียบร้อย จะมาทำเป็นกิจจะลักษณะฟังเทศน์ฟังธรรมก็ยังไม่สะดวกเท่าไร มาพักกันชั่วคราววัดหนองป่าพง เป็นวัดที่ไกลจากบ้าน ให้พวกเราพากันไปวัดหนองป่าพงให้มากๆ เมื่อถึงวันพระที่นี้เป็นสถานที่คับแคบ(วัดก่อนอก) เป็นแต่เพียงสถานที่รับแขกที่มาจากทางไกลเท่านั้น แขกทางไกลก็มาพักชั่วคราว ภาราบายเยี่ยมแล้วเขาก็ไป สถานที่ฟังเทศน์ สถานที่แสดงธรรมคือ “วัดหนองป่าพง” เป็นสถานที่เงียบ ไกลจากชุมชน ไกลจากสิ่งรบกวน เป็นสถานที่สมควรฟังธรรม และทำสมาธิภาวนา

วัดนี้เป็นวัดเก่าแก่ (วัดก่อนอก) ก่อตั้งทั้งหลายถ้าขาดการรักษา ก็เป็นเหมือนวัดนี้แหละ ศาลาก็ไม่มี กุฏิก็ไม่มี รั้วก็ไม่มี อะไรทุกอย่างทรุดโทรมไปหมดเพราะว่าไม่มีคนรักษาฉันใด ตัวพวกเราทั้งหลายที่เป็นพุทธบริษัท มีอุบาสกอุบาสิกา ภิกษุสามเณร ที่นับเนื่องอยู่ในพุทธบริษัทนี้ ถ้าหากว่าขาดการอุปถัมภ์รักษาตัวเองมันก็เหมือนกับวัดนี้นับวันแต่จะน้อยเข้าไปฟังเข้าไปกุฏิวิหารทรุดโทรมไป ผลที่สุดก็เหลือแต่แผ่นดิน

พวกเราชาวพุทธทั้งหลายก็เหมือนกัน จะเป็นพระภิกษุสามเณรหรือญาติโยมก็ตาม ชาวพุทธไม่ปฏิบัติตามชาวพุทธ มันก็ไม่เกิดประโยชน์อะไร เหมือนกันกับมีวัดไม่มีพระอยู่อาศัย ไม่มีญาติโยมอุปถัมภ์ค้ำชู มันก็เหลือแต่วัตถุ เหลือแต่แผ่นดิน เป็นวัดที่ไม่สมบูรณ์เป็นวัดที่ทรุดโทรม บุคคลหญิงชายทั้งหลายก็เหมือนกันถ้าหากว่าพวกเราไม่มี “ศีลธรรม” คนนั้นก็หมดความเป็นคน มันเหลือแต่หนังเหลือแต่กระดูก เหลือแต่เนื้อตัวคนไม่มีคุณงามความดีในใจของเราไม่มี ฉะนั้น คนปราศจากคุณงามความดี คือไม่รู้จักความดีนั้นแหละ มหาพระก็มาหาแต่ของดี ไม่รู้ว่า “ของดี” อยู่ไหน? ไม่มีของดีหรอก

ต้องรักษาเอามันถึงจะดี เราไม่ได้ทำความดีถึงจะขอของดีมันก็ไม่ได้ดี

พระพุทธองค์ท่านสอนว่า “ความดีของเราก็คือ กาย วาจา ใจ รักษามัน แต่งปรับปรุงมัน ปฏิบัติให้มันดีงามขึ้น มันก็อยู่ในที่นั่น ไม่ใช่ของดีจะไปขอเอากับพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าก็ให้ของดีเราไม่ได้ นอกจากท่านสอนให้ทำ ให้ทำเอา ให้ละอย่างนั้น ปฏิบัติอย่างนี้ แล้วก็ไปปฏิบัติเอา มันก็ได้ มันก็ดีขึ้นมา ไม่ใช่ว่าของดีอยู่กับพระพุทธเจ้า ของดีที่อยู่กับพระพุทธเจ้าก็เป็นของดีที่อยู่กับพระองค์ จะไปขอเอากับท่านไม่ได้ เราจะต้องปฏิบัติเอา ผลที่สุดแล้วความดีก็จะอยู่กับเรา แต่ถ้าเราไม่สร้างความดีที่ถูกต้องขึ้น มันก็ดีขึ้นไม่ได้ ไม่ปรากฏขึ้นได้ ความดีมีอยู่ทั่วไปในสกลกายของเรา สร้างขึ้นปฏิบัติขึ้น พวกเราจึงได้มาปฏิบัติเป็นกลุ่มขึ้นเพื่อฟังธรรม เพื่อจะได้รู้จักว่าของดีเป็นอย่างไร ของดีอยู่ที่ไหน? ทำอย่างไรถึงจะได้? เพื่อเราจะได้อรรถกถาอย่างแน่นอน ถ้ารู้จักแน่นอนแล้วของดีก็อยู่กับตัวเรา

พระพุทธองค์ท่านสอนว่า “อัคราตาโร ตถาคตาพระตถาคตเป็นผู้บอก” ท่านเอาของดีให้ เราไม่ได้ ท่านบอกว่าอันนั้นควรละ อันนั้นควรประพฤติปฏิบัติ อันนั้นผิดอันนั้นถูก ท่านบอกให้ท่านนี้ ไม่ใช่ว่าท่านจะเอาของดีให้เรา เอาความชั่วหนีออกจากเราได้ เราต้องทำเอาเองความดีสร้างเอาเอง ความชั่วถ้ามีขึ้นก็ละเอาเอง

ฉะนั้น ท่านให้เรามาฟังธรรมแล้วให้ภาวนา “ภาวนา” ก็คือพิจารณาคุณนั้นแหละ ทำไร ทำนาก็เหมือนกันถ้าขาดการภาวนาก็ไม่เป็น คือมันไม่ดี ภาวนาคือการคิดให้มันถูกต้อง คิดให้มันดีงาม เรียกในทางธรรมะว่าการ “ภาวนา” เอาพุทโธให้ภาวนา “พุทโธ” แปลว่า ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ถ้าใครภาวนาพุทโธแล้ว ไม่มีน้ำตาไหลใจไม่ขุ่นมัว ใจปราศจากความโลภ ความโกรธ ความหลง เป็นใจที่สงบระงับ ถ้าเรารู้เรื่องของมันก็เป็นอย่างนี้ ความทุกข์เกิดขึ้นไม่ได้ แต่เราไม่ค่อยได้พิจารณาอย่างนี้

วันหนึ่งมีโยมมาจากอำเภออำนาจเจริญ มหาอาตมา แยกทุกข์มาก วุ่นวายมาก แยกบอกว่าแยกทุกข์มากเป็นเรื่องใหญ่มาก อาตมาถามว่าเรื่องอะไรที่โยมว่าเป็นเรื่องใหญ่มาก แยกบอกว่าเมียแก่ตาย หือ? นึกว่าเรื่องใหญ่โตอะไร เรื่อง “ตาย” มันเป็นเรื่องธรรมดา ไม่ใช่เรื่องใหญ่โตอะไรหรอก ถ้าเรื่องใหญ่ก็คือเรื่อง “เกิด” ขึ้นมานั้นแหละมันเป็นเรื่องใหญ่กว่า ตายมันเรื่องเล็กหรือ ตายมันมาจากไหน ตายมันมาจากเกิด จะมาเสียใจกับมันทำไม เวลามันเกิดมาทำไมไม่เสียใจ ทำไมจะมาเสียใจเวลาที่มันตาย อาตมาตกใจหมด นึกว่าเป็นเรื่องใหญ่โตอะไร นี่แหละเลยเห็นว่าเป็นเรื่องใหญ่โตไป ความจริงท่านให้

พิจารณาความเกิด พิจารณาความแก่ พิจารณาความเจ็บ พิจารณาความตาย พุทธรองค์ท่าน
ให้พวกเราพิจารณาสິงเหล่านี้ แต่เราเกิดขึ้นมาได้พิจารณา มัวแต่เพลิดเพลิดกันอยู่
คนเราก็กั่มเพลิดเพลิดแล้ว มันเป็นบ้ำมันจึงเพลิดเพลิด ถ้าไม่เป็นบ้ำมันไม่เพลิดเพลิด
หรือ

ถ้าว่าไม่จริงลองเอาสุรามาตี๋มคูติ เป็นบ้ำเลยเพลิดเพลิดกัน ไปเลยแหละ ร้องรำทำ
เพลงกันขึ้นเดี๋ยวนี๋เลย ถ้าให้อยู่สบาย สงบ เป็นคนไม่บ้ำ มันไม่เพลิดเพลิดหรือ อยู่
อย่างสงบสบาย ถ้าคนสนุกสนานเพลิดเพลิดแล้วคือคนเป็นบ้ำ เอาสุรามาตี๋มคูติ ไม่รู้ว่า
ใครเป็นพ่อตา ไม่รู้ว่าใครเป็นลูกเขย เล่นหัวกัน ไปเลย ถ้าคนเพลิดเพลิดร้องรำทำเพลง
คือคนบ้ำ คนเรามันชอบเพลิดเพลิดไปเอาัญชามาสูบให้ตัวเองเป็นบ้ำ เอาสุรามาตี๋มให้
ตัวเองเป็นบ้ำ เอาภาพยนตร์มาฉายให้สนุกสนาน ถ้าคนเป็นบ้ำมันเพลิดเพลิด ถ้าคนไม่
บ้ำแล้วเป็นคนสงบ ภาพยนตร์ก็คือรูปภาพนั้นแหละ เมื่อคีนนี้ถึงขนาดพระไม่ได้ตี
ระฆัง พระมาบอกอาตมาว่า หลวงพ่อวันนี้ไม่ต้องตีระฆัง เพราะในบ้านเขามีภาพยนตร์
คิดว่าเขาคงไม่มาวัดกัน อาตมาเลยบอกว่า เออ !...หยุดชะงักดี ให้เขาไปดูหนังกัน คนเร
มันชอบเป็นบ้ำมากกว่าเป็นคนดี ชอบความหลงมงายมากกว่าความจริง ทำไมมันถึงจะ
ไม่ทุกข์ อาตมาเลยบอกพระว่า เออ ! วันหลังค่อยตีเถอะวันที่หนังเขาไม่ฉายค่อยตี วันนี้
เขาเป็นบ้ำกันให้เขาเป็นไปตามบ้ำเขาชะก่อน วันไหนเขาไม่เอาหนังมาฉายคนดีๆ เขาจะ
มาวัด เมื่อคีนนี้พระเลยไม่ได้ตีระฆัง พระท่านก็ยอมหนังเขาเหมือนกัน ถ้าจะมาเทศน์อยู่
นี้ หนังก็ฉายอยู่นั้น ต้องแพ้ภาพยนตร์ เขาเลยเลิกชะดีกว่า นี้ก็เลยไปไม่ไหวเพราะ
ความเห็นเป็นอย่งนั้น ภาพยนตร์มันเป็นเรื่องทำให้จิตใจหลงมงาย ลูกหลานเราชอบ
มากถ้าไปอย่งนั้น ไม่ว่าแต่ลูกหรือแม่มันก็เหมือนกันนั้นแหละพ่อมันก็เหมือนกันนั้น
แหละ ชอบมากของอย่งนั้น ชอบของดำซ่า มันมีแต่เรื่องยั่วชวนหัวใจหมดทุกอย่าง เป็น
อย่งนี้ชอบอย่งนี้ ลองเอาพระมาเทศน์ลองดู กับเอาไก่มาชนกันลองดู ต้องไปดูไก่ชน
กันหมดทุกคน คนเรามันชอบอย่งนั้นทุกวันนี้ เอามวยมาชกกันดู ต้องไปดูเขาชกมวย
กันหมด มันเลวร้ายขนาดนี้แหละคนเรา

อันนี้ท่านสอนแต่สิ่งดีๆ มันไม่ฟังหรือ มันไม่รู้จักดี ภัยมาถึงจึงค่อยคิดถึงความดี เช่น
ความเจ็บไข้มาถึงจึงคิดถึงความดี ความตายมาถึงจึงคิดหาความดีฉะนั้น พระพุทธรองค์
ท่านจึงให้พิจารณา “มรณานุสติ” คือ ความตายทุกวันๆ ให้จิตใจมันอ่อนโยน พิจารณา
ความเกิด ความแก่ ความเจ็บ ความตาย มันดีไปทางธรรมะ มันไม่ได้ดีไปทางโลก ดีทาง

ที่ไม่เบียดเบียนเยือกเย็นหัวใจ ศีลธรรมจะเกิดขึ้นได้ก็เพราะมีความรู้ลึกอย่างนั้นเสียก่อน
ท่านให้ภาวนา

การภาวนานี้ก็ไม่ค่อยรู้จักกัน เอาสั้นๆ ให้ ให้ภาวนา พุทฺโธ ยิ่งลงไปใหญ่ยิ่งไม่รู้จัก
เอาพุทฺโธให้ยิ่งไม่รู้จักความหมาย ปลาเต็นออกข้อจิ้งจ่อง พุทฺโธ อย่างนี้รู้จัก ความตายก็
คิดเห็นแต่เวลาหกล้ม เวลาชนสะดุด ร้อง “โอยตาย” ก็แล้วไป ลุกขึ้นมาได้ก็ไม่ตาย ไป
เหยียบบงกคจิ้งจ่อง “โอยตาย” แต่ถ้าไม่ได้เหยียบบงกก็ไม่ตาย เท่านั้นเห็นความตายแหวเดียว
เหมือนฟ้าแลบเท่านั้น

พระพุทธเจ้าท่านให้พิจารณาความไม่เที่ยงเรื่อย ๆ มา ฉะนั้นคนจึงเห็นความพลัดพราก
จากกัน ความแก่ ความตายเป็นเรื่องใหญ่ที่สุด เห็นเป็นเรื่องใหญ่ที่สุดความเป็นจริงมัน
เป็นเรื่องไม่ใหญ่ มันเป็นเรื่องธรรมดา พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย เราเกิดมาตายไปหมด ไม่มีใคร
เหลืออยู่ นี่เป็นเรื่องธรรมดา ถ้าเราพิจารณาเห็นชัดแล้วใจของเราจะมั่นคง ใจเราจะไม่
สร้างบาป ไม่อยากสร้างกรรมชั่วทั้งหลาย ใจมั่นคงมีศีลธรรม การภาวนาท่านจึงให้
ภาวนาพุทฺโธ พุทฺโธ ให้ใจน้อมนึกถึงคุณพระพุทธเจ้าให้ใจเราตื่น ให้ใจเราเบิกบาน ให้
ใจเราสงบ

เราได้อยู่ในโลกนี้ต่างคนก็ต่างมา มาอยู่ที่นี้ไม่รู้ว่ามีมาอยู่ทำไม ไม่รู้จักเวลา จะไปกับ
อะไรก็ไม่รู้จัก อยู่ไม่รู้ว่าจะอยู่กับอะไร ไม่รู้จัก ไม่รู้เรื่องของตัวเอง เมื่อเกิดขึ้นมา อยู่ไปตาม
เรื่องมันเหมือนกับไก่ พอถึงตอนเช้าก็ลุกไปหากิน พอเย็นมาก็พาลูกเข้านอน เท่านั้นแหละ
ไม่มีความหมายอะไร

มนุษย์เราทั้งหลายก็เหมือนกัน ถ้าไม่ได้พิจารณาถึงเรื่องอย่างนี้ก็เหมือนกันกับไก่
ไม่ได้มีความหมายอะไรมากมาย ศีลธรรมนี้คนจึงรู้จักเห็นยากมันไม่เห็นง่ายๆ อย่างวัด
ก่อนนอกเรานั้นแหละ ตั้งวัดมานานถึง 96 ปีแล้ว ไม่เห็นใครภาวนาเป็นสักที พระเข้ามาที่
มาเทศน์แต่ “มัทรี” ให้โยมฟัง หาหนังสือมัทรีมาเทศน์ให้โยมฟัง เสียงสูงๆ ต่ำๆ เป็นบ้า
กันไม่หยุดสักที เลยไม่ได้เรื่อง ไม่เกิดประโยชน์อะไร เลยไม่รู้จัก “บาป” ไม่รู้จัก “บุญ”
ไม่รู้จักคุณไม่รู้จักโทษ พุทธศาสนาไม่มีในที่นี้ไม่มีอะไร สร้างแต่สิ่งล่อลวง สร้างแต่สิ่ง
หลงมงายอยู่ใน โลกนี้ จิตใจไม่สว่างสักที ทำก็ทำไปอย่างนั้นแหละไม่ทำไปตามความ
จริง

เมื่อวานนี้โยมมาจากอำเภอเชิงใน มาหนึ่งคันรถมาของของดี มาขอน้ำมนต์ ขอขาน
หมากแห้ง พอกราบเสร็จก็ขอเลย พวกเขาไม่รู้จักของดี อาตมาถามว่า ได้ภาวนาไหม?

พวกเขาตอบว่า “ไม่ได้ภาวนา ได้แต่เมตตาเท่านั้นแหละ ท่องเมตตา อาตมาเลยถามต่อไปว่า เลิกหักขาภบหรือยัง? พวกเขาตอบว่ายัง ถ้าไม่หักก็จะไม่ได้กินนี่คุณิ ได้แต่เมตตาสัตว์ เมตตาหมายความว่ายังงัยยังงัยไม่รู้จัก อาตมาเลยถามต่อไปว่า จะไม่เลิกเลยหรือโยม จะทำไปจนกว่าจะตายโน้นหรือ? พวกเขาตอบว่าเอาจนตายโน้นแหละ เลิกก็ไม่ได้กินเท่านั้นแหละ นี่พวกเขาตอบเลิก.. ไม่ต้องพูดกันแล้วทีนี้ ไม่มีอะไรจะพูดให้กันฟังอีกแล้ว ถ้าเป็นอย่างนี้

นี่คือมันไม่สนใจสักหน่อย ไม่มีใครลืมหัดขึ้นพิจารณา แล้วก็เป็นเรื่องจำเป็นมาก วัดอาจารย์สุเมโธวัดกรุงลอนดอน เดินไปไม่เท่าไรมีแต่กระต่ายเป็นกระต่ายป่า ไม่มีใครจะไปทำลายเบียดเบียนมัน มีแต่เขาสงวนเอาไว้ เอาตาข่ายมาล้อมกระต่ายไว้ ถ้าเป็นบ้านเราคิดว่าคงไม่เหลือ มันไกลกันมากเรากับเขาจึงไม่มีอะไรจะพูดด้วย เขาสงสารจริงๆ แต่เขาไม่ได้ท่องเมตตาเหมือนเรา “อะหังสุจิตโต โหมิ นิทุกโค โหมิ สัพเพสัตตทา” เขาไม่ได้ท่อง แต่ว่าเขาเห็นสัตว์เขาสงสารมากแล้วใครจะดีกว่ากันทีนี้ ระหว่างเรากับเขา คนหนึ่งท่องเมตตาได้ แต่ไม่เลิกฆ่าสัตว์สักที แต่คนหนึ่งไม่ได้ท่องเมตตา แต่เขาไม่ได้ฆ่าสัตว์ เขาสงสารมัน นี่ลองๆ ดูอะไรมีความหมายกว่ากัน อย่างนี้น่าจะพิจารณา เรามาฝึกตั้งแต่เล็กๆ เอาหนังสือดึกยิงให้ตายไม่ให้เหลือ แต่ทางเขาบั้ง ไล่เดือนขนาดเล็กๆ ของเขาก็ไม่ทำมัน สงสารมันมัน ไกลกันมากจริงๆ เขาไม่มีหลักพุทธศาสนา แต่จิตใจเขาเป็น ทางเราเรียนได้ 9 ประโยค แปลได้ตรงเป้งสวดก็ได้ สวดเมตตาสัตว์ก็ได้ แต่สัตว์เข้ามาใกล้ฆ่าทั้งพ่อทั้งแม่มันไม่ให้เหลือ อันนี้ความหมายมันต่างกันมาก

ศีลธรรมคือความจริง พูดเฉยๆ ไม่เกิดประโยชน์นะ กาย วาจา ใจ มันไม่เป็น ถ้าจิตมันเป็น มันเป็นของมัน ศีลธรรมเกิดขึ้นมาได้ ยังไกล ดูไปยังไกลมากพวกเราไกลจากพุทธศาสนา นอกจากจะพูดกันจู้จี้จู้ไช อย่างวัดหนองป่าพง พอเป็นไปสักหน่อย พูดก็นำฟังสักหน่อยถ้าออกจากกลุ่มนี้ไปแล้ว ลองๆ ดูก็ได้แสดงว่าพวกเราไกลมาก มีประชาชนมาถามอาตมาว่า “หลวงพ่ ประชาชนมันจะเป็นคอมมิวนิสต์ไหม?” อาตมาตอบว่า “ถ้าเราไม่เป็นมันก็ไม่เป็น ถ้าเราเป็นมันก็เป็นเท่านั้นแหละ จะไปถามใคร” เราไม่เบียดเบียนกัน คุณิ รู้จักรักษากัน ใครจะมาเป็นอยู่ที่นี้ แต่ที่ผู้น้อยกินผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่กินผู้น้อย มันก็ไม่อยู่แหละ เพราะมันเป็นอยู่แล้ว โยมเขาพูดว่าสาธุอย่าให้เป็นเลย กระผมคิดว่าคงไม่เป็นหรอก หลักพุทธศาสนาตั้งมันอยู่ ตั้งเหมือนกระต๊อบข้าว ไม่ได้กินมันจะอิมได้หรือ? มันเป็นคนของมันอยู่อย่างนั้น

ศาสนา ก็คือ ปฏิบัติความจริงมันถึงจะถูก ถ้ายังนั่นนั่นสิ่งที่เขาเขียนใส่ตู้ไว้มันเป็น “ศาสนา” เท่านั้นแหละเพราะของที่อยู่ที่นั่น มีแต่หนูไปกัดทำลายหมดเท่านั้นแหละ ศาสนาอย่างนั้นมันไม่เป็นศาสนาหรอก จะให้เป็นศาสนาต้องปฏิบัติ ศาสนามันจึงเป็นมีแต่ไหว้ไม่ให้มันบาป แต่ไม่เลิกทำบาป ไหว้แต่ไม่ให้ผิด อันนี้มันเป็นคนไม่มีปัญญา

อาตมาไปเมืองนอกถูกเขาถามว่า เมืองไทยมีพุทธศาสนาแต่ทำไมขโมยเยอะ คือเขาเคยมาเที่ยวถูกพวกมิชชันนารีพลกชิงวิ่งราวเขา พออาตมาไปเขาถามอาตมา อาตมาตอบเขาว่าจริง “แต่ว่าพุทธศาสนาไม่ได้ขโมย คนมันขโมย คุณจะมาโทษพุทธศาสนาไม่ได้ หรือต้องโทษคน” อาตมาเลยถามเขาไปว่า กฎหมายเมืองนี้มีไหม? เขาตอบว่ามี อาตมาถามเขาต่อไปว่า คนไม่ปฏิบัติตามกฎหมายมีไหม? เขาตอบว่ามี อ้าว !... ก็มีกฎหมายทำไมเป็นอย่างนั้น

มันเป็นเรื่องอย่างนี้ ถ้าวัดกันส่วนต่อส่วนแล้วพวกเราขี้ไกลมาก ถ้าพูดถึงเข้าวัดก็เข้ามาอยู่ แต่ถ้าพูดธรรมะให้ฟังบางทีโกรธให้เราก็มี ผู้เฒ่า บางทีอาตมา ถาม ผู้เฒ่าเข้าวัดเลิกกินเหล้า เลิกฆ่าสัตว์หรือยัง? เขาบอกว่ายังไม่เลิก ถึงเวลากินก็กินอยู่ ถ้าเราพูดมากบางทีก็อาจจะค่าพระก็ได้ นี่เป็นเรื่องอย่างนี้

ฉะนั้นกุลบุตรลูกหลานเราจะรู้เรื่องอะไร ไม่รู้อะไรมันอยู่กับพ่อแม่ มันก็ทำตามพ่อแม่มา เลยกลายเป็นประเพณีทุกวันนี้ บวชสมัยก่อน ต้องตั้งใจมาครั้งหนึ่ง เขาเพียงเขามี 4 ขา บวชเข้ามาอย่างน้อยต้องได้ 4 พรรษา ครบขาเพียง อันนี้สมัยก่อนเราบวชอย่างนี้ ถ้าได้ถึง 5 พรรษาเป็นภิกษุเก่าเลย สมัยก่อนบวชก็ไม่ยากอะไร แต่เดี๋ยวนี้การบวชบางทีต้องเอาที่นาไปจำนองเขา เพื่อเอาเงินมาบวชลูกชาย กินสุรากัน 7 วัน 7 คืน บวช 15 วัน 7 วัน บวชเข้ามาแล้วเขามาอยู่ในวัดก็สั่งสอนยากกว่า ยากยิ่งกว่าเสีย ให้กินข้าวครึ่งเดียวก็ยาก ให้กราบให้ไหว้ก็ยาก ขนาดเอาเสียเข้ามาในวัดเลยทีเดียวไม่ยอมประพฤติตาม เอาแต่ทิฐิมานะของตัวเอง มันจะเห็นศาสนาได้อย่างไร มันห่างไกล มันไม่ถึง

คนทุกวันนี้ความรู้มันมีมาก แต่ความดีมันไม่มีมันมีแต่ความรู้เฉยๆ ถ้ามีแต่ความรู้ความดีไม่มี มันไปยาก อย่างตาสีตาสา ตามาตามิไม่เคยทำลายบ้านเมืองหรอก เขาก็มีแต่ทำไร่ทำนากินไปตามประสาของเขา ถ้าคนมีความรู้ไม่มีความดีนิบหายหมด ไม่เหลือที่ ป่า น้ำ อา เตือดร้อน มาปกครองบ้านเมืองกินหมด นั่นคือคนมีความรู้ แต่ความดีไม่มีก็เกิดความเดือดร้อน

พระพุทธเจ้าของเราท่านว่า “ความรู้ก็ให้มี ความดีก็ให้มี ปฏิบัติศาสนาในบ้านเมืองก็อยู่เย็นเป็นสุข” มันเป็นลักษณะนี้ ทุกวันนี้ศีลธรรมมันขาด ห่างไกลมาจากศีลธรรม ไม่ว่าจะแต่โยม พระเราอย่างอาตมาจำเป็นต้องออกปฏิบัติทำไม เพราะมันอยู่ยาก ขนาดปฏิบัติไม่ได้เอาเงินเก็บในยามยังผิดหมู่พวกแล้ว อยู่ทางเหนือลูกศิษย์อาตมาไปอยู่นั้น เขาเดินขบวนไม่ให้อยู่ เพราะพระฉันข้าวมือเดียว และไม่รับเงินทองด้วย พวกเขาพระกินข้าวเย็นเขากลับศาสนาเขาจะเสื่อม ไล่พระปฏิบัติหนี นี่มันเป็นไปทำนองนี้กันมาก เสียหายมากทุกวันนี้ไม่ต้องอะไรหรอก ในทางพุทธศาสนาถ้าปฏิบัติตรงไปตรงมาตามพระวินัยแล้วต้องกันทางเลย นี่เราพากันหลงมากเสียหายมาก

ทุกวันนี้ยากลำบาก คนดีๆ ต้องหาที่อยู่ให้ลูกจึงทำได้ ว่าจะทำดีๆ ต้องเลือกที่อีก เพราะมันขวางหลักทางโลกเขา ฉะนั้นจึงให้ค่อยพิจารณาพวกเรา ถ้าทำไม่ดีจะว่าดีขนาดไหนมันก็ไม่ไปได้ จึงให้เราเข้าใจว่าศีลธรรมมันขาดจากบ้านเมืองทั้งหลาย ลูกสาวลูกชายเป็นอย่างไร สอนง่ายไหมทุกวันนี้? คงจะมีแต่พ่อกับแม่เลี้ยงควายอีตัวทุกวันนี้ แต่ก่อนบ้านก่อนเราคน โง่หรือจะไปนุ่งเสื้อผ้าหลายๆ อย่างนั้นไม่ได้ อายกัน คนเฒ่าคนแก่ไม่เคยนุ่งหรือ อาย จะไปนุ่งผ้าของเจ๊กของจีน ไม่อยากนุ่ง ต้องนุ่งผ้าแม่บ้านทอเอง ผ้าขาวเอามาข้อมสีครามตามที่เคยทำมา ตัดเสื้อผ้าให้ลูกสาวลูกชายให้พ่อบ้านนุ่งห่ม ถ้าไปเห็นนุ่งเสื้อผ้าๆ หลายๆ ของเจ๊กแล้วแม่บ้านอาย ทำไม่ถึงอาย เพราะไม่คุ้มลูกคุ้มผิว(เป็นแม่บ้านที่ใช้การไม่ได้) อายมากแต่ก่อน

ฉะนั้นการบ้านการเมืองต้องช่วยกัน เพื่อให้จิตของเราสูงขึ้นๆ มันเป็นอย่างนี้ มันทิ้งจากของเดิมไป การประพฤติปฏิบัติก็จะหมดไปเรื่อย(การปฏิบัติธรรมกรรมฐาน) เห็นไหมทุกวันนี้ หมูไทย หมูหน้าเล็กๆ ตัวน้อย มันไปไหนหมด นี่เห็นไหม เห็นแต่หมูพันธุ์อื่นไปไม่แน่บางทีคนอาจจะกลายเป็นอื่นก็ได้มีทั้งเจ๊ก จีน ไทย ลาว ไม่รู้ว่าจะไปทางไหน มันเปลี่ยนไปหมด พวกฝรั่งเข้ามาแต่ละครั้งหลายหมื่นเอาทิ้งไว้ (เด็กลูกครึ่ง) แผ่ขยายกันไปกระจัดกระจาย ความเห็นต่างๆ ก็ค่อยเปลี่ยนไปๆ เราทั้งหลายชอบตื่นตื่น เห็นอะไรก็ตื่นตื่น เช่น หยูกยาเป็นตัวอย่าง อาตมาไปเมืองนอกอยากฉันยาประจำบ้านเขาไม่มี ถ้าไม่สบายเขาไปที่โรงพยาบาลให้แพทย์ตรวจหมอเขียนใบสั่งยาให้ เขาจึงซื้อยามากิน แต่แถวบ้านเรามีเงินในกระเป๋าซื้อกินเอง ยาห้ามใจ ยาปวดหาย ถ้าปวดเมื่อซื้อกินเลย เก่ง คนไทยเราตายไม่เหลือ แต่พวกฝรั่งเขาไม่ซื้อกินเองเขากลับ ยาเป็นของมีพิษ ไม่ใช่ว่าดีอย่างเดียว บางคนอยากอ้วนกินจนตัวจุก ทุกวันนี้จึงเป็นเหตุให้เกิดอันตราย เพราะไม่รู้

เรื่องอะไร เจ็บปวดเล็กๆ น้อยๆ กินยาเลย แก้ปวดสักห่อก็หาย กินไปนานๆ ห่อหนึ่งไม่หาย เอาสองห่อดีขึ้นสักหน่อย พอแก้ได้ อีกหลายปีต่อๆ มา 2 ห่อไม่ไหวแล้ว ต้องเอา 3 ห่อถึงจะดีขึ้นหน่อย อีกหลายๆ ปีต่อมาไม่ไหวเอา 4 เลย แล้วก็เอาวันละ 5,6 ห่อเลยเถิดเลยทีนี้ มันก็เลยเกิดอันตรายแก่ร่างกาย

ฉะนั้นเรื่องศีลธรรมพวกเรานี้ห่างไกลมาก คุณเรื่องศีลธรรมนี้เก่ง พอคุยไปคุยมา กลับพูดว่า “คืออยู่แต่ผมทำไม่ได้” พูดไปทำนองนี้ ถ้าไปสอนก็พูดว่า “ผมรู้ที่อยู่ แต่ผมยังไม่เอา” ไม่รู้ว่าเมื่อไรจะเอา ให้พวกเราไปพิจารณาดู

วันนี้ก็ต่างจากวานนี้ พรุ่งนี้มะรินนี้ก็ต่างจากวันนี้วันนี้เป็นคนอย่างหนึ่ง พรุ่งนี้เป็นคนอีกอย่างหนึ่ง วันต่อไปก็เป็นคนอีกอย่างหนึ่งคือมันแก่ไปๆ ไม่ใช่คนๆ เก่านะ เมื่อวานนี้เป็นคนเก่า พอข้ามวันมาเปลี่ยนเป็นคนใหม่ ถ้าไม่เป็นคนใหม่มันจะแก้ได้หรือ มันก็เหมือนเดิมซิถ้าเป็นคนเก่า อันนี้มันเป็น เราไม่ได้พิจารณาการเปลี่ยนแปลงของมัน มันผ่านมาเรื่อยๆ วัน เดือนปีเก็บเราไปเรื่อยๆ ความเจ็บความแค้นมันเปลี่ยนมาทุกระบบ เราไม่รู้จะอะไร แต่เราไม่ค่อยรู้จัก พระพุทธองค์ท่านสอนว่าให้พิจารณา “วันคืนล่วงไป ล่วงไป บัดนี้เราทำอะไรอยู่” ท่านให้หมั่นเตือนตัวเอง ถามตัวเองเรื่อยๆ แต่พวกเราสงสัยไม่ได้ถามละมั้ง ตั้งแต่เข้ามานี่ระลึกถึงความตายบ้างหรือเปล่า? คงจะคิดหาแต่ความเป็นละมั้งความตายตั้งแต่เข้ามาจนถึงบัดนี้ คงจะไม่คิดสักที นี่มันเป็นเรื่องอย่างนี้ ฉะนั้นพระพุทธองค์ท่านให้มีสติและให้พิจารณา ให้ทันเวลาอย่าให้สายเกินไป ถ้าสายเกินไปแล้ว มันจะหลง

เมืองไทยเราถ้ามีธรรมะมันจะอบอุ่นดี อบอุ่นมากถ้าเป็นเมืองอื่นกับเมืองไทยเรามันต่างกัน เมืองไทยเราเลี้ยงลูกแล้วก็เลี้ยงหลาน แล้วก็เลี้ยงเหลน เมืองนอกเขาเลี้ยงแต่ลูกเท่านั้น มันพอคุ้มตัวเองได้เขาก็ปล่อยให้ไปเป็นอิสระ แต่พวกเราลูกไปอยู่ไหนก็ต้องเป็นห่วงเป็นใยมาก แต่เขา(ฝรั่ง) ถ้าแก่แล้วก็อยู่ 2 คนตายเขาเท่านั้นหรือกับแมวกับสุนัข ส่วนลูกจะไปไหนเขาไม่ห่วง ได้ให้วิชาความรู้แล้ว แต่พวกเราวุ่นวายมาก ถ้ามองมาดูทางบ้านเราแล้วทุกข์มาก ต้องอยู่รวมเป็นกลุ่มเป็นก้อนแย่งกันกิน ทุกข์ ตกนรก ไม่หยุดสักที แต่เขาเปลื้องความทุกข์ออก ลูกหญิงลูกชายพอบรรลุนิติภาวะแล้วเขาปล่อยให้ไปเป็นอิสระเลย จะไปอยู่เมืองไหน รัฐไหนก็ช่างเขาไม่ห่วง จะไปเป็นครูเป็นอะไรก็ตาม มีลูกมีพี่ก็ตาม เลิก คุณกับฉันเลิกกันเท่านั้นพอ ไม่ต้องเป็นหนี้เป็นสินกัน พ่อแม่ก็แยกไปอยู่ต่างหากซะ สบาย แต่พวกเราดมตั้งแต่กันจนถึงหัวไม่เลิกสักที(ดมลูกหลงลูก) ผลสุดท้าย

มันทำให้เราให้น้ำตาตกแล้วมันก็หนีไป

ประเพณีของเราถ้ามีศีลธรรมมักจะอบอุ่นมากแต่พวกเขา(ฝรั่ง) แก่มากก็เข้า
โรงพยาบาล(สถานสงเคราะห์คนชรา) ไม่อบอุ่นแน่ถ้าเป็นอย่างนี้ ถ้าไปพูดศีลธรรมให้
ฟังไม่ได้ เมืองนอกถ้าไปพูดเรื่องเกิด แก่ เจ็บ ตาย เขาอยากจะลุกหนี คือเขาไม่อยากจะ
เขาไม่อยากจะแก่ เขาไม่อยากจะเจ็บ เขาไม่อยากจะฟัง เขาอยากหนุ่มอยู่เรื่อยๆ ไปคนแก่เขาถ้า
หนังเหี่ยวย่น เขาก็ไปผ่าตัดออกเย็บเข้าใหม่ให้ตึงขึ้นเหมือนหน้ากองเพลเลยแหละ เย็บ
ไปเย็บมาเหลือแต่หนังหุ้มกระดูก ยิ่งเลวร้ายกว่าเดิมไปอีก เอาสีแดงสีดำทาไว้แต่งไว้ยัง
กับเปรต ยิ่งร้ายกว่าเดิมอีกแต่งใหม่มันก็ไม่ไหวเพราะมันเป็นแบบนี้ ถึงว่าพวกเราพอ
ระลึกได้ก็ให้ระลึกถึงตัวเอง เกิดมามันก็ทุกข์ยากอย่างนี้แหละ เพราะมันไม่ใช่พระ
นิพพาน จะหาความสบายไม่มีหรอก ถ้ามันยุ่งมันยากก็ปล่อยก็วางมันชะมันถึงจะได้
ความสบาย “ซั่งหัวมันเถอะ ปล่อย” ว่าอย่างนี้มันจึงจะสบาย ถ้าจะไปเลี้ยงลูกเลี้ยงหลาน
เลี้ยงหลานให้มันใหญ่ให้หมคอย่างนี้มันก็ไม่ไหวแล้ว โลกมันเป็นแบบนี้

ดูซิคนเรานี่ อยากเกิดแต่ไม่อยากตาย

แสดงธรรมโปรดญาติโยม ณ วัดป่าบ้านสวนกล้วย

ถ้าเราไม่ได้สนใจในการปฏิบัติ นาน ๆ ก็ไม่ได้เข้ามาศึกษาอบรมครั้งหนึ่ง เราก็คงไม่รู้
เรื่องไม่เข้าใจในข้อวัตรปฏิบัติ ที่จะยกตนยกจิตใจของเราให้สูงขึ้น ทำให้ชีวิตของเราที่
เกิดมาแล้วต้องเสียไปโดยเปล่าประโยชน์ถ้าเราไม่เข้าใจในธรรมะแล้ว เราก็คงเป็นคน
หลง หลงรัก หลงซัง หลงดี หลงชั่ว อยู่อย่างนั้น ถ้าเกิดมีอันเป็นไปมีการพลัดพรากจาก
กัน ก็จะมีแต่ความทุกข์โศกเศร้า ร้องไห้พิไรรำพัน เสียใจเป็นทุกข์ไม่ได้ สมความ
ปรารถนา คิดอยากจะตายเสียให้รู้แล้วรู้รอดไปเดี๋ยวนี้ วันนี้ก็ยังมี แต่ถ้าดีกันเข้าใจกันได้
ก็อยากจะมีอายุยืนยาวนานต่อไป อุตสาหะไปทำบุญต่ออายุวัดนั้นวัดนี้ตั้งหลายวัด กลัวว่า
อายุจะไม่ยืน ถ้ามีความโกรธ ใจร้ายมีความอิจฉาริษยาเกิดขึ้น มีความเดือดร้อนวุ่นวาย
แม้แต่ลูกหลานที่เคยเอ็นดูเคยรักเคยชอบ ก็อยากจะให้ชักดินชักงอล้มตายไปไม่เสียตาย
เหมือนไม่มีความอาลัยอาวรณ์อย่างนั้นแหละ แต่ถ้าเป็นอย่างนั้นจริง ๆ กลับจะต้อง
ร้องไห้เป็นทุกข์อีก เพราะเหตุที่ยังไม่ได้ปฏิบัติภาวนา พวกเราจึงได้ชื่อว่าเป็นคนที่โง่
มาก จึงต้องวิ่งไปตามความรู้สึคนึกคิดปรุงแต่งเรื่อยไปไม่มีที่สิ้นสุด เหมือนคนบ้าจริง ๆ

เพราะฉะนั้นท่านจึงให้พิจารณามรณานุสติ ให้ระลึกถึงความตายของเราเสมอ ๆ ถ้า
เรามีการปฏิบัติหมั่นน้อมระลึกถึงความตายอยู่บ่อย ๆ แล้วจิตใจของเราจะไม่ลุ่มหลงมัว

เมมาเห่อหิมทะเยอทะยานหรือถ้าจะไปทำความชั่วอย่างนี้ เราก็จะคิดได้ทันทีว่า ถ้าเราทำความดีหรืออื่นให้แก่คนอื่นอย่างนี้แล้ว ถ้าคนอื่นมาทำกับเราอย่างนั้นบ้าง เราจะมีความรู้สึกอย่างไร เมื่อเราคิดย้อนกลับมาดูตัวเองก็จะทำให้เราหยุดทำความชั่วได้ แต่ที่พวกเราไม่เป็นอย่างนั้น อะไร ๆ ก็มีแต่จะเอาทั้งนั้น ไม่เคยคิดย้อนกลับมาดูตัวเองสักที คนเรานี้ก็มีความหลงมาก มีความเห็นผิดมากนะ หลงจนไม่รู้จักผิด ชอบ ชั่ว ดี บางทีมีคนว่า “หลง” ก็โกรธไม่พอใจ ผู้ที่ยังไม่ได้ปฏิบัติภาวนา ไม่รู้จักกรรมะ ก็ต้องเป็นอย่างนั้น

ฉะนั้นพระพุทธเจ้าท่านจึงสอน เพื่อให้เราสู้ ให้เราเข้าใจในทุกสิ่งทุกอย่าง ให้เรามีความรอบคอบรอบรู้ในกองสังขาร เมื่อยังมีชีวิตอยู่ท่านก็เทศน์ให้ฟัง แต่ไม่ใช่เทศน์ให้คนตายฟังนะ เทศน์ให้ผู้ยังมีชีวิตอยู่นั้นแหละฟัง บางคนตายไปแล้วก็ยังเป็นเรื่องยุ่งยาก วุ่นวายเหมือนกันนะ เสียเงินเสียทองจนลูกหลานต้องกู้หนี้ยืมสินเขามาที่อยู่ตามชนบท บ้านนอก ถ้าบ้านไหนมีคนตายก็มีการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต มีการล้มวัวล้มควายให้ตายตามไป อีกสองตัว คนตายคนหนึ่งไม่พอ แถมยังเอาวัวควายมาฆ่าอีก ยิ่งคนทางเหนือด้วยแล้ว วัวที่อื่นก็ไม่ยอมเอา จะต้องเอาวัวที่อยู่บ้านของคนตายนั้นแหละฆ่า มีวัวสองตัวก็เอามาฆ่ากินหมด ควายก็เหมือนกัน มีอยู่ตัวเดียวพอได้ช่วยทำนา แต่พอพ่อแม่ตายก็เอามันมาฆ่ากินหมดเลย โอ๊ย....ญาติโยมทำอย่างนี้ไม่สมควรเลย ไม่ใช่อย่างนั้น ๆ นะ จะทำอะไรก็ให้พิจารณาใคร่ครวญตรึกตรองให้ดีเสียก่อนจึงทำ จะได้เห็นบุญเห็นกุศล จะมากหรือน้อยก็ตามถ้าทำแล้วมีประโยชน์ไม่มีโทษไม่มีอันตรายก็ควรทำอย่างนั้น ศพคนตายไปแล้วจะเอาไปวางที่อื่นก็ไม่เกิดประโยชน์ ถ้าไม่เชื่อก็ลองดู ถ้าเอาศพไปตั้งที่บ้านกุศลลาดต้องหมดเหล่าหมดยาไปมากมาย ดีไม่ดีเกิดเรื่องเดือดร้อนถึงฆ่ากันตักกันขึ้น ผู้ที่ยังชีวิตอยู่นะถ้าไม่ให้เขากินไม่ให้เขาสนุกสนานเฮฮา เขาก็ว่าเจ้าภาพตระหนี่ถี่เหนียวเป็นคนเห็นแก่ตัว พุดอยู่อย่างนั้นแหละ คนขี้เหล้าพุดไม่จบ กินอิ่มแล้วก็ลากลับ พอดินลงบันไดไปไม่กี่ก้าวเดี๋ยวก็เดินกลับมาอีก วกไปวกมาอยู่นั้นแหละ รับแขกขี้เหล้าอยู่ทั้งวันทั้งคืน เป็นอย่างนั้นมันไม่เกิดประโยชน์อะไรเลย

เราทุกคนควรมาสนใจในการพิจารณา ที่จะทำให้เกิดความสดสังเวช แม้ครูบาอาจารย์เราทุก ๆ องค์ควรพิจารณาปลงสดสังเวชว่าเออ.....สังขารร่างกายนี้มันไม่เที่ยงแท้ถาวร มันคงอะไรเลย ธรรมดาถ้าลูกเมีย พ่อแม่เราตาย เราจะเกิดความรู้สึกขึ้นมาใหม่ว่า อ้าวเรานี้

หมดที่พึ่ง ไม่มีที่พึ่งที่อาศัย จะคิดไปที่ไหนล่ะ ก็ควรวกกลับมาดูตัวเอง เพราะฉะนั้นท่านจึงให้พระท่านเยี่ยมศพของคนตายเพื่อจะให้เกิดความสลดสังเวชในความไม่เที่ยง เมื่อจิตเรามีความสลด เราก็จะเห็นตามความเป็นจริง เมื่อพ่อแม่ยังมีชีวิตอยู่ พูดอะไร บอกสอนอะไรก็ไม่ค่อยเชื่อฟัง เพราะจิตมันประมาท ไม่มี ความสลดสังเวช ถ้าพ่อแม่เสียชีวิตไปแล้ว ถึงจะคิดได้ว่า เออ...พ่อแม่ของเราท่านอดส่ำห้เลี้ยงดูเรามาตั้งแต่เล็กจนโต ก็มาถึงที่สุดของท่านแล้วตรงนี้ ต่อไปคงจะไม่ได้เห็นหน้าท่านอีกแล้ว จิตใจของเรามันก็หวนกลับคืนที่เดิม พระท่านจะได้แนะนำพร่ำสอนตามเหตุผลที่แท้จริง เราจะได้ตั้งใจฟังธรรมะที่ท่านสอนให้เข้าใจตามความเป็นจริง ยังดีกว่าจะไปกินเหล้าเมายาอยู่หมดคืนจนสว่าง อะไรมันจะทำให้ได้เกิดความรู้ความเห็นสักที ใช้ไม่ได้เลย ควรที่เราจะปลงสลดสังเวช อนิจจา วตสงขารา อุปปาทวย ฆมมิโน อุปปีชชิตวา นิรุชฌนฺติ เตสฺสุ วุปลโม สุโขสังขารทั้งหลายมันไม่เที่ยง “สังขารา” หมายถึงสังขารทั้งหลาย “อนิจจา” มันเป็นของไม่เที่ยง มีแล้วหาไม่ เกิดแล้วดับไป คือท่านเกิดมาแล้วเป็นพ่อเป็นแม่เรา เดียวนี้ก็ไม่มีท่านแล้ว มีแล้วหาไม่ เกิดขึ้นแล้วดับไป เป็นสิ่งสมมุติ สมมุติว่าเป็นพ่อแม่ เป็นลูกหลาน ของสมมุตินั้นแหละคือของไม่จริง ถ้าเป็นความจริงแล้วจะไม่มีคำว่าสมมุติเลย ถ้ามีสมมุติก็ไม่มีความจริง จริงก็จริงในสมมุติ ถ้ามีสมมุติมาปะปนแล้วก็ไม่มีความจริง ไม่มี “วิมุตติ” อันนี้เราพากันคิด “สมมุติ” พระพุทธเจ้าท่านจึงให้เราพิจารณาดูให้เห็นตามความเป็นจริง เพราะเราอยู่ด้วยกันก็ไม่รู้ว่าเราจะพลัดพรากจากกันเมื่อไร เราควรมาปลงสลดสังเวชว่า จะต้องเป็นอย่างนี้ทุกๆ คน ถ้าเรามาทำความเข้าใจในสิ่งนั้น ในสิ่งทั้งหลายเหล่านี้ เราจะได้พากันสบาย อยู่ด้วยกันก็ไม่ทะเลาะเบาะแว้ง ไม่มีความขัดแย้งกัน เพราะมีความเห็นตามธรรมชาติฉะนั้นพระอรหันต์ทั้งหลายที่ท่านอยู่ด้วยกัน จะมีมากถึงหมื่นองค์ก็สบายถึงจะมีมากก็เหมือนอยู่องค์เดียว ท่านรู้เรื่องกันไม่ได้แก่งแย่งกันทางด้านจิตใจ อันนี้ก็เหมือนกัน ถ้ามีความเห็นตามความเป็นจริงแล้ว จะมีชีวิตอยู่ก็ตาม หรือตายอยู่อย่างนี้ก็เหมือนมีชีวิตอยู่ เพราะอะไรล่ะ เพราะธรรมชาติที่ไม่ตายมีอยู่ในสกลร่างกายของเรานี้ เป็นธาตุดิน เป็นธาตุน้ำ เป็นธาตุไฟ เป็นธาตุลม เป็น “วัตถุธาตุ” “วิญญูณธาตุ” คือตัวรู้ทั้งหลายที่เราจับไม่ถูกเอาไม่ได้ อันมีความรู้ลึกในจิตใจของเรา ตัวนี้จะเป็นของมีอยู่ ตัวนี้จะเป็นของที่ดับไม่ได้ เป็นของธรรมชาติที่ไม่เกิดไม่ตาย ที่เกิดที่ตายนั้นเป็นวิญญูณที่มันหลง หลงอารมณ์ดี หลงอารมณ์ชั่ว ทำให้มีความเกิด ทำให้มีความดับ ตัวธรรมชาติคือความจริงนั้นยังอยู่

ฉะนั้นสมเด็จพระบรมศาสดาท่านจึงสอนว่า ให้รักษาวิญญาณตัวนี้แหละที่ทำให้เรา
กลับไปกลับมาไม่มีที่สิ้นสุดสักที ถ้าตัวนี้หลง ก็หลงหมดทั้งกาย ฉะนั้นก่อนนี้ที่มีดิน มี
น้ำ มีลม มีไฟ เป็นธรรมชาติ ถ้าวิญญาณปราศจากไปแล้ว ใครจะไปทုပ်ไปได้อย่างไรก็ไม่
เป็นไร ไม่มีความรู้สึก ธรรมชาติอันนี้ไม่ไปกับใครเปรียบเหมือนกับบ้านเรือนที่เราอยู่
อาศัย เจ้าของบ้านหนีไป บ้านของเรามันก็ร้างซุพังไปตามธรรมชาติของมัน อนิจจา ะ
ตะ สังขารา สังขารทั้งหลายไม่เที่ยงหนอความไม่เที่ยงก็เหมือนกันไม่อยู่คงที่เหมือนเดิม
เพราะเคยอยู่ด้วยกันมานาน ก็จากกันไปคนละทิศละทาง เคยเป็นหนุ่มเป็นสาว ต่อมาก็จะ
มีความแก่เข้ามาแทนที่ ก็จะมีการจากแยกย้ายกันไปเป็นธรรมดา นี่เป็นความจริงมีแล้ว
หาไม่ เกิดแล้วดับไป สังขารทั้งหลายเป็นของไม่เที่ยง อุปปาพะวะยะธัมมิโน มีความ
เกิดขึ้นแล้ว นิรุชฌันติ ย่อมดับไป เตสังวุปะสะโมสุโข ให้พิจารณามาสงบสังขารเหล่านี้
เสีย เมื่อสงบสังขารออกจากจิตใจของเราได้ความสุขก็เกิดขึ้นมา เตสังวุปะสะโมสุโข
ความสงบระงับเกิดขึ้นมาทันที ความเป็นจริงก็ไม่มีอะไรที่จะเสียหายอะไรเลย แต่เรา
เข้าใจว่ามันเสีย เพราะคิดว่าตายไปจากเราก็เลยทำให้เราเกิดความไม่สบายเป็นทุกข์ มัน
เป็นเรื่องอย่างนี้

ที่นี้เราจะเห็นได้ว่า ธาตุแตกชั้นระดับไป ดับแล้วก็เรียกว่า สร้างกายก้อนใหญ่ขึ้นมา
เป็นรูปเป็นนามขึ้นมา เราเกิดมาตอนแรกก็ไม่ได้เอาอะไรมาด้วย ไม่ได้เอาเงินเอาทองเอา
สมบัติอะไรมาเลย มาแต่ตัวเปล่ากันทุก ๆ คน นี่แสดงว่าวัตถุนั้นไม่ได้ติดตัวไปด้วย อยู่ใน
โลกก็ทิ้งไว้ในโลกนั้นจะเอาติดตัวไปได้แต่ความคิดความชั่ว ที่เรียกว่า บุญ หรือ บาป
เกิดขึ้นมาได้อย่างไร ตัววัตถุนั้นก็ไม่มีอะไร มีแต่ร่างกาย ที่นี้เมื่อเกิดขึ้นมาแล้วจะมี
ความรู้มีปัญญาดีหรือชั่วต่างกันอันนี้เป็นเรื่องของนามธรรม อันนี้แหละคือความคิดและ
ความชั่ว ที่มันปรากฏขึ้นเพราะมันฝังอยู่ในนั้นแหละ เมื่อยังเป็นเด็กเล็กอยู่ธรรมชาติยังไม่
แก่ มันก็ยังไม่แสดงออก ถ้าโตเป็นผู้ใหญ่มีความคิดขึ้นมาต่างกัน มีปัญญาเฉียบแหลม
ต่างกัน มีความฉลาด มีความโง่ มีความสุข มีความทุกข์ต่าง ๆ กัน ไม่สม่าเสมอกัน

เรื่องมีการตกแต่งกันอย่างนี้เปรียบเหมือนผลไม้เหมือนมะม่วงสุกที่เราเอามา
รับประทานกัน เราก็เอาแต่เนื้อมะม่วงมารับประทาน แต่เรื่องเมล็ดมะม่วงเราไม่เคย
คำนึงถึงเลย เพียงแต่รู้ว่าเมล็ดมะม่วงอยู่ข้างในเท่านั้นก็เลย ๆ เพราะไม่ทราบที่เรา
กำลังแบกต้นมะม่วงทานอยู่ในขณะนั้น ไม่เข้าใจ ไม่รู้จัก เพราะว่าต้นมะม่วงนั้นมันมีอยู่

ในเมล็ดมะม่วงนั่นเอง แต่เราก็ไม่รู้จัก เพราะว่าในขณะที่มันยังไม่แสดงอะไรออกมา เพราะมันเป็นของละเอียด ถึงเราจะมีเมล็ดออกมาเป็นชิ้น ๆ ก็จะเห็นแต่เนื้อขาว ๆ เท่านั้น ทั้งที่ใบของมันก็อยู่ตรงนี้ กิ่งของมันก็อยู่ตรงนี้ ต้นของมันก็อยู่ตรงนี้ แต่เราไม่สามารถอธิบายได้ เพราะมองไม่เห็น อันนี้คือมันยังไม่แสดงอะไรออกมา ทีนี้เมื่อเราเอาไปเพาะปลูก มันจะค่อย ๆ งอกแสดงต้นใบออกมา แดกกิ่งก้านออกดอกออกผลขึ้นมา จะแสดงออกถึงรสเปรี้ยวรสหวาน แต่สิ่งที่มีอยู่เหล่านี้ มันก็อยู่ข้างในนั้นแหละ แต่ในขณะที่มันละเอียดมาก

มนุษย์เราทั้งหลายก็เหมือนกัน ที่เกิดขึ้นมาแล้วมีความสุข มีความทุกข์ มีปัญญาเฉียบแหลม มีบุญวาสนาบารมี ก็มีอยู่ในเวลานั้นเหมือนกัน เพราะของเหล่านี้ไม่เหมือนกับวัตถุสิ่งของอย่างอื่นนะ เมื่อเวลาที่ปรากฏขึ้น เมื่อมันแสดงผลออกมาให้เห็น ฉะนั้นจึงชอบพูดกันว่า คนนั้นทำไมนะเขาจึงมีความสุข มีความสบาย ก็เพราะบุญบารมีของท่านที่เคยทำไว้นั่นเอง บุญเกิดมาจากไหน บุญ คือ ตัววิญญาณที่ได้คิดได้คิดชอบ ฉะนั้นท่านจึงให้พวกเราอบรมตัววิญญาณนี้ให้ดี คือตัวบุญ ถ้าหากเราพยายามทำดีไปเรื่อย ๆ ก็จะมี ความบริสุทธิ์ ความรู้สึกนึกคิดในจิตใจก็บริสุทธิ์ไปหมด มีการเรียบร้อย มีใจที่สูงกว่าเพื่อนทั้งหลาย สูงด้วยคุณธรรม แต่ลักษณะที่สูงต่ำของจิตใจอันเป็นนามธรรมนั้นคนมองไม่เห็น เพราะจะต้องมีความรู้สึกนึกคิดที่แปลกหมุนแปลกพวกไปต่าง ๆ เพราะภาวะอันนั้นเขาเห็นว่าเป็นของที่ควรเอา แต่อีกคนหนึ่งไปเจอเข้า เห็นว่าเป็นของควรทิ้งเสีย คนหนึ่งเห็นว่าเป็นของที่มีประโยชน์อีกคนหนึ่งเห็นว่าไม่มีประโยชน์ เพราะอะไรล่ะ เพราะตัววิญญาณที่บริสุทธิ์ หรือ ไม่บริสุทธิ์มันต่างกัน ผู้ที่มีวิญญาณ ไม่มีความบริสุทธิ์ พอมองเห็นสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ กลับเห็นว่าเป็นประโยชน์ ผู้ที่มีความบริสุทธิ์จะเห็นสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ไม่เป็นประโยชน์เลย

เมื่อมีการนึกคิดอย่างนี้แล้วการกระทำก็ต่างกัน บางคนก็สร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์ให้กับตัวเอง บางคนสิ่งที่เป็นประโยชน์ชนิดนั้น ไม่เคยสร้างให้เกิดมีขึ้นในตัวเองเลย นี่มันแยกทางกันตรงนี้ การทำมาหากินประกอบอาชีพอยู่ในโลกนี้ก็ต่างกันมีความรู้สึกนึกคิดแปลกกันไปต่าง ๆ นานา มันแสดงออกถึงเหตุผลของมันที่เราเรียกว่าบุญ วิชา ดิ และ ชั่ว ความดีความชั่วอันนี้แหละ ที่ไม่มีตัวตน อันนี้เป็นอาการของจิต เกิดความนึกคิดไม่เหมือนกัน เกิดความรู้สึกไม่เหมือนกัน ถึงจะให้เหมือนกันก็คงเป็นไปไม่ได้ เพราะ

ลักษณะของความดีกับความชั่วมันไม่เหมือนกัน เราจึงเรียกว่าบุญไครบุญเรา วาสนาไคร
วาสนาเรา

ที่เรายังไม่รู้ไม่เข้าใจ พระพุทธเจ้าท่านจึงสอนว่าให้สร้างบุญกุศลขึ้นที่จิตใจของ
ตัวเองก็เหมือนกับที่เรามีพ่อแม่ผู้บังเกิดเกล้า ที่ท่านได้เลี้ยงดูอุ้มชูเรามา ต่อไปนี้เราจะ
เป็นผู้ไม่มีพ่อแม่แล้ว เพราะท่านล่วงลับดับขันธไปแล้ว ถ้าเราคิดอย่างนี้ เราก็เสีย
กำลังใจมากเราก็จะเป็นทุกข์ขึ้นมาทันที แต่ถ้าเราคิดได้ว่า ก็ดีเหมือนกันท่านได้อุทิศให้
เลี้ยงดูเรามาจนใหญ่จนโตปานนี้ แม่เดี๋ยวนี้พ่อแม่ก็ยังมีอยู่ อยู่ที่ตัวเราเองนี่แหละ มีขา มี
แขน มีกาย มีใจ มีอวัยวะครบบริบูรณ์ดีแล้ว เราเป็นผู้โชคดีเราควรมาสร้างความคิด ให้คุณ
งามความคิดเพิ่มพูนยิ่งขึ้นก็จะถึงท่านเพราะเราได้รับมรดกตกทอดมาจากท่านทุกอย่าง ถ้า
เราไม่รู้จักรู้ไม่เข้าใจ ถึงท่านจะเอาเงินเอาทองให้เรามากมาย ก็คงจะเอาไปเล่นการพนัน
หมด ก็ไม่ดีไม่เกิดประโยชน์เหมือนกันนะ ให้เอาร่างกายนี้ไปสร้างคุณงามความคิด เพราะ
มรดกของท่านทั้งสองมารวมอยู่ที่เรานี้ถ้าขาดพ่อก็เกิดขึ้นมาไม่ได้ ถ้าขาดแม่ก็เกิดขึ้นมา
ไม่ได้ เหมือนกัน ถ้าเราระลึกถึงพระคุณของท่านทั้งสอง ก็เอาร่างกายก่อนนี้แหละมา
สร้างความคิด อย่าเอาไปสร้างบาปสร้างกรรมทำชั่ว ด้วยการกินการเล่น เกลือกกล้วยมัวมา
ในอบายมุขอันนำมาซึ่งความหายนะและโทษภัย ให้มีการพิจารณาให้ค่อย ๆ ทำไปจึงจะ
เกิดประโยชน์

มาตาปิตุอุปภูฏานัง การปฏิบัติบิดามารดาเมื่อท่านยังมีชีวิตอยู่ ก็ให้เอาใจใส่อุปภูฏากท่าน
เมื่อท่านล่วงลับไปแล้วก็ให้มาปฏิบัติก่อนที่เราอาศัยอยู่นี้ อย่าไปทำความชั่ว ให้ทำแต่
ความดี ถึงท่านจะเสียไปแล้ว ก็ดีเหมือนท่านยังมีชีวิตอยู่ เพราะเราตั้งใจไว้อย่างนี้ เพราะ
เราไม่ได้เอากาย เอามาจากใจ ไปสร้างความชั่วต่าง ๆ จึงเหมือนกับว่าท่านยังอยู่ คอย
ประคับประคองอุ้มชูตักเตือนเราอยู่เหมือนกับพระพุทธเจ้า ถึงแม้ท่านจะปรินิพพานไป
แล้ว แต่ก็ยังเหมือนกับว่าท่านยังทรงพระชนม์อยู่ ถ้าใครคิดถึงพระคุณของท่าน ก็รีบ
สร้างคุณงามความคิด ที่ท่านห้ามไม่ให้ทำนั้นมิอะไรบ้าง ข้อวัตรที่ท่านทรงอนุญาตให้
ประพฤติปฏิบัตินั้นมิอะไรบ้างให้น้อมเอาคุณธรรมของท่านมาไว้ในใจของเราอันคือ
ธรรมะ เมื่อเราเห็นบาปบุญคุณโทษ ประโยชน์และมิใช่ประโยชน์ ตามความเป็นจริงแล้ว
ก็เห็นพระพุทธเจ้า คือคุณธรรมของท่าน เพราะท่านเคยตรัสว่า ถ้าผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้น
เห็นเรา ถ้าผู้ใดเห็นเรา ผู้นั้นเห็นธรรม ถ้าผู้ใดเห็นคุณของพ่อแม่ ก็เห็นตัวของเจ้าของ ถ้า

เห็นตัวเองก็เห็นคุณของพ่อแม่ เห็นพ่อแม่อยู่ตลอดเวลาตลอดกาลตลอดเวลาคุณงามความดีของท่านไม่เสียหายไปไหน ไม่ได้เกิด ไม่ได้ตาย ที่ท่านเสียไปแล้วก็เป็นเรื่องของธรรมชาติธรรมดาสิ่งที่ท่านยังอยู่ก็คือตัวของเรานี้เป็นต้น ยังไม่ตาย ได้รับมรดกของพ่อแม่ นึกถึงอุปการะคุณที่ท่านได้เลี้ยงเรามาทำกายก่อนนี้ มาทำวาจาก่อนนี้ ให้มันสม่าเสมอให้มีศีลมีธรรมขึ้น

ถ้าอายุยังหนุ่มสาวยังระลึกไม่ได้ เมื่ออย่างเข้าสู่วัยกลางคนก็ระลึกให้ได้ กลางคนยังระลึกไม่ได้ อายุแก่พอสมควรก็ต้องระลึกให้ได้ หันเข้าหาหนทาง ให้มีความรู้สึกรู้จักคิดอย่างนั้น สมเด็จพระบรมศาสดา ท่านสอนลูกศิษย์ของท่าน ท่านสอนให้รู้เรื่องตามความเป็นจริง ท่านเทศน์สั่งสอนเป็นเวลาหลายปี แล้วผู้ที่เขาเชื่อก็มี ผู้ที่ไม่เชื่อก็มี ผู้ที่กำลังปฏิบัติก็มี ผู้ที่ท่านปฏิบัติได้มรรคได้ผลแล้วก็มีมาก จะให้ตถาคตอยู่ไปทำไมอีก อยู่ไปก็เหมือนเดิม ผู้ที่เชื่อก็พากันปฏิบัติตามทำตาม ผู้ที่เขาไม่เชื่อเขาก็ไม่ทำ ถึงจะอยู่ต่อไปเขาไม่ทำหรอก พระตถาคตเป็นแต่เพียงผู้บอก เมื่อถึงกาลถึงเวลาตถาคตก็จะปรินิพพานไปสาวกทั้งหลายก็ไม่ต้องเดือดร้อนกระวนกระวาย ไม่ต้องพิโรธรำพัน ถ้าคิดถึงตถาคตก็ให้ยึดเอาธรรมวินัยมาพิจารณาให้เห็นตามความเป็นจริงพระศาสดาท่านก็สอนอย่างนี้ เพราะสังขารเหล่านี้มันไม่ใช่ของเรา พระพุทธเจ้าท่านเห็นว่ามันไม่แน่นอนอย่างนี้แหละ ท่านจึงออกบวช ทั้งที่ประชาชนราษฎรไม่เห็นด้วยท่านก็ไม่เชื่อ เพราะพวกนั้นเป็นผู้สร้างบารมีไว้น้อยพวกญาติพี่น้องนั้นก็มีความรู้สึกไปอย่างหนึ่ง ถ้าท่านออกบวชได้ ก็พูดไปอีกแบบหนึ่งว่า ท่านตัดช่องน้อยไปแต่พอตัวไปคนเดียว ทั้งสมบัติทั้งลูกหลาน ทั้งบ้านทั้งเมือง นี่เป็นความเห็นของราษฎร แต่ความเห็นของท่านไม่เป็นอย่างนั้น ท่านกลับเห็นว่าการอยู่ด้วยกันนั้นแหละเป็นการทิ้งตัวเอง เพราะมีความหลง หลงในลาภ หลงยศ สรรเสริญ สุข ทุกข์ อยู่กันนั้นแหละ ฆ่าตีบีบเบียนอยู่อย่างนั้นไม่หยุดสักที

ฉะนั้นให้เราพยายามสร้างคุณงามความดีต่อไปจึงจะมีความเห็นที่ถูกต้อง คลี่คลายความทุกข์ออกจากจิตใจได้ เพราะทุกสิ่งทุกอย่างเป็นอย่างนี้ของไม่เที่ยงแท้แน่นอนมีความเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของมัน เหมือนลมหายใจของเราที่อยู่ด้วยความเปลี่ยนแปลง ถ้าหายใจเข้าไปๆ ไม่ออกมาจะได้สักกี่นาที ถ้าเข้าไปไม่ออกมา ถ้าออกมาแล้วไม่เข้าแล้วจะเป็นอย่างไร เพราะธรรมดามันเป็นอยู่อย่างนี้แล้ว ถ้าคิดไม่อยากตายไม่อยากพลัดพรากจากกัน ก็ลองหายใจเข้าอย่างเดียวดูซิไม่ต้องหายใจออก ทำได้ไหมละ

อาจมาว่ามันเป็นของที่พอเหมาะพอดีแล้วนะ ถ้าเราเจอของที่พอดีแล้ว ก็ไม่น่าจะมีความคิดกระวนกระวายใจให้เกิดทุกข์มากเกินไป เช่นพ่อแม่ของเราท่านได้ล่วงลับดับขันธุ์ไป ก็คิดเสียดังกาลถึงสมัยของท่านแล้ว เวลานี้ถึงเวลาของท่าน ต่อไปกาลข้างหน้าคงถึงเวลาของเราบ้างไม่รู้อาจจะวันไหน ให้เราตั้งใจไว้แบบนี้ใจเราจะได้สบาย มันเป็นเรื่องธรรมดาจริงๆ เราจะได้เกิดความสุข เกิดความสังเวช อย่าไปคิดให้เราทุกข์ยากลำบากใจเลย เพราะไม่มีอะไรเลยบางคนเห็นพ่อตาย แม่ตาย ลูกตาย เมียตายอย่างนี้ โอ๊ย.. หันมากินเหล้าแก้กุ่มใจ อย่างนี้ไม่ได้หรอก จะมาแก้ด้วยวิธีดื่มเหล้าดื่มน้ำเมา มันจะยิ่งไปกันใหญ่ เหมือนคนเป็นบ้า เพราะเพิ่มความทุกข์เข้าไปอีก เพราะแก้ไม่ถูกวิธี เสียทั้งทรัพย์ภายในเสียทั้งทรัพย์ภายนอก ทุกสิ่งทุกอย่างไม่เกิดประโยชน์ อันนี้คือแก้ไม่ถูกเรื่อง ถ้าเราแก้ถูกก็จะคิดได้ว่ามันเป็นเรื่องของธรรมดาๆ เท่านั้นเอง

จะมีมากมีน้อยก็รีบทำบุญให้ท่านไปเสีย บุญคุณของพ่อแม่ที่ท่านได้เลี้ยงเรามาแต่เล็กจนโตนั้นไม่ใช่ของง่าย ท่านเป็นผู้มีอุปการะบุญคุณต่อเรามากจริงๆ ตัวท่านเองก็ไม่อยากตายจากเราไปหรอก แม้เราก็ไม่อยากให้ท่านตายไปจากเรา แต่มันห้ามไม่ได้ เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นไปเองตามธรรมชาติไม่มีใครต้องการสักคน แต่เราก็ได้รับ มันเป็นเรื่องอย่างนั้น พวกเราก็ไม่ควรคิดอะไรมากมาย เพราะเป็นเรื่องธรรมดาๆ ฉะนั้นพระบรมครูของเราท่านได้สั่งสอนทรงวางหลักศาสนาไว้ ท่านสอนให้เรารู้จักความตายว่าเป็นอย่างไร เมื่อมันไม่แน่นอนอย่างนี้ท่านจึงว่าโลกนี้น่าเบื่อหน่าย ในสิ่งที่ตนหลงผิด ตอนที่จะจากไปจริงๆ ผู้มีสมบัติมากก็ทิ้งไว้มาก ผู้สมบัติน้อยก็ทิ้งไว้น้อย ไม่มีอะไรที่ใครจะได้ติดตัวไปด้วยหรอก สมมุติว่ามีนาแปลงหนึ่ง พ่อแม่ตายจากไปก็เอาไว้ให้ลูก ผลสุดท้ายแล้วลูกก็ไม่ได้เหมือนกัน ก็ต้องเป็นของคนอื่นไป เป็นเรื่องอย่างนี้เพราะความไม่แน่นอน เป็นเรื่องที่ไม่มีความสิ้นสุดจบลงได้ เรื่องของโลกพระพุทธเจ้าท่านเห็นอย่างนี้ ท่านจึงออกบวชเสีย ถึงญาติพี่น้องจะไม่เห็นด้วยก็ตามแต่ท่านไม่เห็นตามชนเหล่านั้น ท่านเห็นชัดของท่าน รู้แจ้งโลก ท่านจึงสลัดทุกสิ่งทุกอย่างออกได้

พวกเรานี้ก็เหมือนกันอย่าได้คิดอะไรมาก คิดเพียงว่าเออ...อุปการะคุณบิดามารดา คุณครู บิดาอาจารย์บุญคุณที่ท่านได้เลี้ยงดูอุปการะเรามาเป็นต้นนั้น บุญคุณของท่านอย่าได้ทิ้ง เมื่อระลึกถึงท่านก็ให้รับบำเพ็ญบุญกุศล สร้างกายวาจาใจ สร้างคุณงามความดีขึ้น ให้เกิดมีขึ้นในตัวเราผู้ที่รับผิดชอบในหน้าที่การงาน ทำมาหาเลี้ยงชีพด้วยความบริสุทธิ์

พอสมควร เมื่อเรามีอายุวัยแก่ชราลงไป เราจะหาวิธีออกเพื่อแสวงหาความพ้นทุกข์ไม่ให้
มันจมอยู่ในกองทุกข์อีก ให้พวกเราพิจารณาบั้นปลายของชีวิต ถ้าเราได้รับราชการก็
เหมือนกัน หกสิบปีก็เกษียณเท่านั้นบางคนแก่แล้วปลดเกษียณแล้ว ก็ยังเอน้ำยามาย่อม
ผมที่หงอกขาวแล้วให้กลับดำขึ้นอีก เพื่อต้องการความสวยงาม เหมือนเมื่อสมัยยังหนุ่ม
ยังสาวอยู่คนที่ถูกปลดเกษียณแล้ว เป็นคนที่เขาไม่ใช้งานแล้ว แก่แล้วก็ยังไม่รู้จักตัวเอง
อีก ยังคิดว่าเรายังมีชื่ออยู่ในบัญชีกับเขาอยู่ ไม่คิดว่าเราถูกปลดปล่อยแล้ว ไม่รู้เรื่อง
เหมือนกับขโมย ที่ชอบพูดว่า เขาหาว่าเป็นอย่างไรโน้นอย่างนี้ เป็นผู้ถูกต้องหา บางคน
ไม่ได้กล่าวหาอะไรเลยเพราะเป็นความจริงแล้ว พูดอย่างนี้เพราะอะไร เพราะความมี
เกียรติของขโมย

เพื่อเกียรติของผู้ที่ทำงานราชการ ว่าปลดเกษียณก็สบาย ความจริงแล้วถ้าจะพูด
ตรงไปตรงมาก็คือคนที่ใช้งานไม่ได้แล้วนะ ไซ้ไหมล่ะ หรือว่าตัวเองยังหนุ่มยังสาวอยู่
เหมือนเดิม ไม่ใช่อย่างนั้น ถ้าอายุถึงหกสิบปีแล้วไซ้ไม่ได้เลย ความคิด สติ ปัญญาที่เสื่อม
หลงหน้าลืมหลังไม่แน่นอน จนคนอื่นเขาไม่ต้องการให้ทำงาน เราควรคิดว่าโอ...เราถูก
ปลดเกษียณแล้ว ลูกหลานเขาก็ไม่ไซ้แล้ว เราควรจะไปปลงสลดสังเวชใจ เราจะมีทางไหน
ต่อไปอีก ความสวยความงามตั้งแต่สมัยยังหนุ่มสาวก็เคยผ่านมาแล้ว ผม ฟัน หนัง ก็ไม่
สวยไม่งามสักอย่างจะเอาอะไรมาแต่งให้มันงามได้ล่ะ ญาติโยมเราทุกคนควรพิจารณา
ค้นคว้าหาสิ่งที่ดี ที่จะติดตามเราไปได้ นั่นมาจากศีลจากกรรมไปแล้วไม่มี เอาอย่างนั้นนะ
โยม ผู้เฒ่าผู้แก่ให้หันมาสนใจศึกษาธรรมะในบั้นปลายของชีวิตถ้าไม่สนใจในวัยที่มีอายุ
มากแล้วอย่างนี้ก็จะแย่มากทีเดียว

ฉะนั้นจึงอย่าได้ลืมตัวเอง เปรียบเหมือนบุรุษเลี้ยงม้า ม้าไม่ใช่ที่เราจะขี่มันหรือเอา
ประโยชน์จากมันเลย ๆ นะ บางครั้งมันอาจจะเตะเราก็ได้นะ ถ้าเราเผลอเข้าใจไหมล่ะ
เช่นเรามีลูกเต้าเหล่าหลานก็เหมือนกัน อย่าคิดว่าเราจะไม่มีการพลัดพรากจากกัน สักวัน
หนึ่งก็ต้องพรากจากกันจนได้ ถ้าไม่ได้มีการภาวนาไม่ตั้งใจให้ดีแล้ว เดียวถ้าเจออย่าง
นี้จะได้ปล่อยโชนะ เหมือนกับม้านั้นแหละ เลี้ยงมันเอาหญ้าให้มันกิน ก็อย่าได้ไว้ใจอย่า
เข้าไปใกล้เท่ามันเลย เดียวมันจะเตะเอาได้ ให้เราทำความรู้ไว้ว่าม้ามันเตะเป็น เราจะได้
ระวังให้ดี ลาก ยศ สรรเสริญ ทรัพย์สมบัติทั้งหลายทั้งปวง ให้เข้าใจว่ามันมีมาได้ มันก็
หายไปได้ เราไม่ได้จากมัน มันก็ไปจากเราได้ เพราะมันเป็นของไม่แน่นอน ให้เข้าใจไว้
อย่างนี้ นะ ถ้าจิตของเรามีอุปาทานอยู่อย่างนั้น ก็ไม่ต้องสงสัยอะไรเลย มันจะตกเป็นทาส

ของตัณหาเรื่อยไป ผู้มีปัญหาต้องชำระจิตของตนให้บริสุทธิ์ คนที่โง่ก็เกิดเรื่อยไป มีความปรารถนาสิ่งที่จะเกิดขึ้นมา

พระพุทธองค์ท่านทรงสอนอย่างนั้น แต่คนเราชอบอยากเกิด แต่ไม่อยากตาย นำฟุ้งใหม่ นำหัวเราะใหม่ละ โง่ใหม่หรือมีปัญหาใหม่ ชาติมันเกิดขึ้นมาจากภพ ปรารถนาแก่นักหนาเหลือเกินก็คือความเกิด แต่ไม่อยากตาย คุณิคนเรานี่ จะไม่ให้มันทุกข์มันจะเป็นอย่างไรละ เพราะทุกคนชอบเป็นอย่างนั้น นี่คือคนหลง โลกหลง โลกานี้แหละ จึงปรารถนาอยู่เรื่อยไปในโลกนี้จะสุข ๆ คิบ ๆ อยู่ตลอดเวลา พระโยคาวจรเจ้าผู้ประพฤติปฏิบัติ ท่านเห็นมันเป็นอยู่อย่างนี้ ท่านเห็นแต่เกิด ๆ ตาย ๆ อยู่อย่างนี้ เป็นของไม่แน่นอนสักอย่างหนึ่ง ถ้าพิจารณาแล้ว ท่านรู้ว่าไม่มีอะไรจะเป็นสาระแก่นสารเลย เดินไปท่านก็รู้ว่ามันเป็นอย่างนั้น จะนั่งอยู่ท่านก็รู้สึกว่ามันเป็นอย่างนั้น แล้วจะเอาตรงไหนเล่า มีแต่ทุกข์ทั้งนั้นอยู่ทางโลกเหมือนก้อนเหล็กใหญ่ ๆ ที่เขาเอาเผาเพื่อหลอมละลายจะมีแต่ความร้อนทั้งแท่งเลย ยกขึ้นมาเอามือไปจับดูข้างบนมันร้อนใช้ไหม ข้างล่างมันก็ร้อน ข้าง ๆ มันก็ร้อนร้อนไปหมด ส่วนที่จะไม่ร้อนนั้น ไม่มี

ฉะนั้นพระพุทธองค์ท่านจึงสอนว่าให้พิจารณาอย่าให้เกิดอีก แต่พวกเราถ้าได้ยินว่าปฏิบัติเพื่อพ้นไปจากโลกนี้ เพื่อความไม่เกิดอีก คนจะตกใจกันใหญ่เลยคือตายไปแล้วไม่ได้มาเกิดอีก คือคนบาปมากที่สุด ชาวโลกเข้าใจกันอย่างนั้น ไม่มีใครอยากได้ ไม่มีใครต้องการแต่ตามความเป็นจริงแล้ว ถ้าตายแล้วไม่ได้เกิดอีกนั่นแหละดีแล้ว เพราะมันหมดแล้วไม่มีเชื้อแห่งความเกิดอีก ไม่มีอะไร ๆ สุขก็ไม่มี ทุกข์ก็ไม่มี แล้วจะทำยังไง ความคิดที่ไม่น่าอยู่ตรงนี้ มันจะมีอะไรใหม่ ถ้าคิดว่าดิฉันคิดอย่างนี้ ดิฉันก็คงไม่สบายใจ ความคิดอย่างนั้นมันก็ไม่มีในที่ตรงนั้น ถ้าพูดตรง ๆ ตามความเป็นจริงก็ไม่ค่อยสบาย เศรษฐีกรรมพิกัดต้องการให้เทศน์อันสงฆ์ให้พร ให้มีอายุ วัณ โณ สุขังพลัง เขาจึงจะดีใจ มีความซาบซึ้งมาก ให้มีอายุยืนที่สุด ให้มีวรรณะสวยที่สุด ให้มีความสุขมากที่สุด ให้มีกำลังมากที่สุด มีไหม อันนี้เป็นคำให้พร เพราะชาวโลกเขาชอบอย่างนั้น

อันนี้ถ้าหากเราพิจารณาตามความเป็นจริงในสิ่งทั้งหลายเหล่านี้ มันจะรู้ได้จากเหตุ ถ้าปราศจากเหตุแล้วมันจะไม่รู้เรื่องของกุศลที่เกิดขึ้นมา ทุกวันนี้ก็เหมือนกันเราจะต้องเห็นชัดว่าจะต้องไม่เกิด คนทุกข์นั้นมันเกิดอีกเพราะยังมีเชื้อของความเกิด ให้รู้จักว่าการเกิดนั้นเกิดที่ไหน ถ้ามีคนทำไม่ถูกต้องละก็ แหมมันเกลียดที่สุดไม่มีคำว่าฉันชอบที่สุดไม่

มีแล้ว มีแต่อาการใน โลกที่จะพูดกันว่าชอบที่สุดและไม่ชอบที่สุดเท่านั้น แต่พูดอย่าง
หนึ่งใจกลับเป็นไปอีกอย่าง คนละเรื่องกันอีก จึงต้องเอาสมมุติของโลกมาพูดกัน เพื่อให้
รู้เรื่องของโลกเท่านั้นแหละ ท่านก็ไม่มีอะไร อันนี้เป็นที่อยู่ของพระ พวกเราทั้งหลายก็
เหมือนกัน ที่จำเป็นที่จะพยายามต้องปฏิบัติอย่างนั้น อย่าไปสงสัยมัน สงสัยมันทำไมเล่า
ผมเองก่อนจะปฏิบัติ ผมเคยคิดว่าศาสนาตั้งอยู่ในโลกนี้ ทำไมนะบางคนทำและบางคน
จึงไม่ทำ หรือทำได้นิด ๆ หน่อย ๆ ทำไมเลิกไปเสีย ไม่ประพฤติปฏิบัติให้เต็มที่ มันเป็น
เพราะอะไรหนอ หรือว่าศาสนาไม่ดีเลิศประเสริฐจริง

ผมก็ตั้งจิตอธิษฐานในใจว่า เอาละชาตินี้ เราจะสละเสียซึ่งกายใจเหล่านี้ ให้มันตายไป
เสียชาติหนึ่ง จะทำตามคำสอนของพระพุทธเจ้าทุกประการเลย ให้มันรู้แจ้ง ให้สิ้นความ
สงสัย ให้รู้จักถ้าไม่รู้จักมันก็จะลำบากอีก จะพยายามทำ ถึงแม้ว่ามันจะทุกข์ยากลำบาก
ขนาดไหนก็ต้องทำ ไม่เช่นนั้นก็ต้องเคลือบแคลงสงสัยเรื่อยไปคิดอย่างนี้แล้วก็ตั้งใจจะ
ทำตามคำสอนของพระพุทธเจ้าของเราให้หายสงสัย จะทำตามธรรมะให้รู้แจ้ง ทำไมมัน
ยุ่งมันยากนักในวิถีสงสาร อยากรู้อย่างนั้น อยากรจะเป็นอย่างนั้นจึงปฏิบัติ

ในโลกนี้ถ้าเป็นนักบวชแล้วทั้งหมดทุกอย่างเลยทำไมจะไม่ทิ้งละ เพราะรูป เสียง กลิ่น
รส โสภณูปะ ทิ้งทั้งหมด แต่กระทบทั้งหมด ฉะนั้นเราเป็นผู้ปฏิบัติเราจะต้องเป็นผู้มัก
น้อย จะต้องเป็นคนสัน โดษมักน้อยการพูดจาปราศรัยการขบการฉันททุกอย่าง ต้องเป็นคน
ที่ง่ายที่สุด กินง่าย นอนง่าย อะไร ๆ ก็ให้ง่าย ๆ เป็นดีที่สุด แบบตาสีตาธรรมดาดังนี้
ยิ่งทำก็ยิ่งภูมิใจ มันจะเห็นทางจิตใจของเรา เป็นสิ่งแปลกประหลาด อยากรจะให้คนอื่น
เขาไปคู่ด้วย ฉะนั้นธรรมนี้มันเป็นปัจเจกตั้ง รู้เฉพาะตัวเรา ถ้ารู้เฉพาะตัวเราก็ต้องปฏิบัติ
เอา เราปฏิบัติเราก็ต้องอาศัยครูบาอาจารย์ อย่างวันนี้ผมเทศน์ให้ฟังได้ยินไหม อันนี้ก็ยังไม่
เป็นของที่ใช้ไม่ได้เลย แต่เป็นของที่น่ารับฟังไว้ เป็นของใช้ไม่ได้เฉพาะตัวเรา ยังไม่เกิด
ประโยชน์เต็มที่ ถ้าท่านเชื่อที่ผมพูดเต็มที่ คนนั้นก็ยังไม่ฟัง ถ้าฟังแล้วมีเหตุผลเอาไป
พิจารณา ดูเห็นชัดอย่างนี้ในตัวของตัวเอง ให้ละวางเอาเอง ให้ทำเอาเอง อันนี้แหละมีผล
มาก คือมันรู้ด้วยตนเอง อย่างนั้นจึงถูก

พระพุทธเจ้าท่านจึงตรัสตรงต่อไปเลยว่า ใช้ไม่ได้เหมือนกับบอกแสงสีต่าง ๆ แก่คน
จักขุพิการ ว่าอันนี้มันขาวเหลือเกิน มันเหลืองเหลือเกิน แหมมันดำเหลือเกิน บอกก็
เหมือนไม่บอก เพราะเขาไม่รู้ เขามองไม่เห็น ไม่เกิดประโยชน์ เพราะคนนั้นตาบอด

บอกคนตาบอดบอกทำอะไรก็ไม่เกิดประโยชน์ ท่านจึงย้อนกลับมาให้เป็นปัจเจกจัดตั้ง ให้เห็นชัดในตัวเอง ในเมื่อเห็นชัดในตัวเองแล้ว มันจึงจะเป็นสักกัจจิวโต มันจึงจะมีพยานในตัวของเราแท้ ๆ จะยืนก็ไม่สงสัย จะนั่งก็ไม่สงสัย จะนอนก็ไม่สงสัย ถึงใครจะมาว่าปฏิบัติอย่างนี้ไม่ถูกจุดเลย นี่เราก็อสบาย เรายังมีหลักสบาย อย่างนั่งอยู่ด้วยกันเดี๋ยวนี้เป็นปกติสบายอยู่ ยังมีกาน้ำอยู่ข้างหน้าอีก น้ำหนักของมันกิโลกกว่าหรือสองกิโลก ถ้าผมเอื้อมมือไปยกกาน้ำขึ้นมาผมก็ต้องผิดปกติของผมเพิ่มน้ำหนักขึ้นอีกสองกิโลกกระมัง นั่งอยู่เฉย ๆ ไม่มีความหนักอย่างนี้ ที่มันจะหนักเพราะเอื้อมมือไปยกกาน้ำขึ้นมา รู้สึกว่ามีน้ำหนักขึ้นสองกิโลกอันนี้คนเดียวนะ เราารู้สึกหนักเอง จะเชื่อไหม นี่มันเป็นปัจเจกจัดตั้งอย่างนี้ แต่เขาก็ว่าไม่หนัก แต่คนผู้ยกรู้สึกว่ามันหนัก มันมีอยู่แต่คนอื่นเขาว่าไม่หนัก คำพูดที่ว่าไม่หนักเป็นคำพูดของเขา เราจะห้ามเขาไม่ได้ แต่ความจริงของเรารู้สึกหนักสองกิโลกอยู่แล้ว จะไปพูดตรงไหนมันก็เป็นที่อาศัยเป็นพยานของเราอยู่เสมอ

ทำไมเราจึงไม่ตกลงใจของเรา ให้มันเป็นอยู่อย่างนี้ เรายกน้ำหนัก แต่คนอื่นว่าไม่หนัก ทำไมเราจะไปเชื่อเขาละ ถ้าไปเชื่อคนอื่น เราก็อไม่เป็นตัวของเราเอง เท่านั้นแหละ อันนั้นคือเราไม่เห็นความจริง นี่เราเห็นความจริงอย่างนี้จะเป็นอย่างไร เราก็อมีความสบายเต็มที่ปกติ เขาว่าไม่หนักก็ปกติ เขาว่าหนักก็เป็นปกติ เรารู้ความจริงของเราอย่างนี้ นี่ก็เหมือนกันฉันนั้น ฉะนั้นพระพุทธองค์ท่านจึงให้รู้ด้วยตนเองให้ได้ คำนี้จะบอกกันจริง ๆ ก็ไม่ได้ มีแต่การปฏิบัติไปเรื่อย ๆ เท่านั้น

พระเจ้าพระสงฆ์ก็เหมือนกัน การปฏิบัตินี้ผมก็จับตามดู ๆ อยู่ ชอบมีความเห็นอย่างนั้นอย่างนี้ ไป ๆ มา ๆ ตามโน้นตามนี้ นึกว่าเราพูดถูกจุดเขาก็ว่าดี ก็ดีใจ นั่นไม่ใช่การแก้ทุกข์ ไม่ใช่จะแก้ความเห็น การพูดที่ไม่ค่อยได้รับฟัง นำฟัง ฟังแล้วเอาไปพิจารณาให้มันเห็นชัดขึ้นมาในตัวของเรา นำฟังนำเคารพ เอาไปพิจารณา ผู้ปฏิบัติจะต้องเป็นอย่างนี้ จะไปที่ไหน ใครคนอื่นจะบอกเราให้รู้ชัดเจนอย่างนั้นไม่ได้ นอกจากความรู้สึกความเห็นของเราเองนั่นแหละ มันเกิดเป็นสัมมาทิฐิ เรื่องการประพฤติปฏิบัติจะต้องเป็นอย่างนั้น เรื่องปฏิบัตินี้บวชมาห้าปีสิบปี จะได้ปฏิบัติให้ติดต่อกันจริง ๆ สักเดือนก็ยังยากเหมือนกันนะ ความจริงอายตนะทั้งหลายจะต้องมีการต่อสู้อยู่ตลอดเวลา คือใจสบายใจชอบก็รู้จัก ไม่ชอบก็รู้จัก ให้มันรู้จักสมมุติ ให้มันรู้จักวิมุติ “วิมุติ” กับ “สมมุติ” จะมาพร้อมกันเลย ให้รู้จักดี ให้รู้จักชั่ว มันจะรู้พร้อมกันเลย มันเกิดขึ้นมาพร้อมกัน อันนี้เป็น

ผลงานที่มันเกิดขึ้นจากการทำงานของผู้ปฏิบัติ ฉะนั้นที่เห็นว่าสิ่งใดไม่เกิดประโยชน์ตน และไม่เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่นแล้วไม่ต้องทำ

พระพุทธองค์ท่านทรงสอนว่าให้สร้างประโยชน์ตน แล้วให้สร้างประโยชน์กับคนอื่น เพื่อทำตามคำสอนของท่าน ผมเคยสอนเสมอแต่ไม่อยากจะทำกันอย่างกิจวัตรข้อวัตรอะไรต่าง ๆ ผมเคยสอนบ่อย ๆ ก็ไม่ค่อยเอาใจใส่เพราะคนมันไม่รู้จักความเป็นจริง แล้วก็ชี้แจงบ้างเกิดความย่อหย่อนความเพียร รำคาญบ้างมันวุ่นวาย อันนี้แหละมันเป็นเหตุ มันจะอยู่ไปทำไม เลย ๆ เหมือนกับเรา มีธุระที่ต้องพูดกัน พูดแล้วก็เลย ๆ มันจะรู้เรื่องใหม่ แก้ปัญหามีที่แก้ใหม่ เราต้องเข้าใจอย่างนั้นเรื่องของผู้ปฏิบัติ

สมัยก่อนไปอยู่เมืองเหนือ ไปอยู่กับพระหลาย ๆ องค์ พระแก่ ๆ หลวงพ่อหลวงตา สองพรรษา สามพรรษา ผมสิบพรรษา ผมอยู่กับพระแก่ ๆ ผมตั้งใจรับบาตร รับจีวร เท กระโถนสารพัดอย่าง เราไม่ได้คิดอย่างอื่น เราทำเพื่อเป็นข้อวัตรปฏิบัติของเราใครไม่ทำก็ช่าง เราทำก็ทำเพื่อเป็นกำไรของเรา ทำแล้วก็สบายใจภูมิใจ พอถึงวันลงอุโบสถสังฆกรรม เราก็รู้จักทุกแบบเพราะเราเป็นพระปฏิบัติ รู้จักกิจกรรมในการที่จะทำอุโบสถสังฆกรรมมีการปิดกวาดเช็ดถู ตั้งน้ำฉันน้ำใช้สารพัดอย่าง เขาก็เลยเพราะไม่รู้จัก เราก็ไม่ว่าอะไรเขาหรอก นี่เราก็ปฏิบัติของเราได้ เขาก็ไม่มีความเกรงใจเรา ดูสบายกัน เราก็ทำเพื่อประโยชน์ทุกสิ่งทุกอย่างได้อย่างสบาย ถึงเวลาเราก็เข้าที่เดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา สบายดีมีกำลัง ข้อวัตรปฏิบัติของเรามีกำลังใจมาก ที่ไหนที่ควรทำได้ ให้เป็นข้อวัตรของเรา จะเป็นกุฏิของผู้อื่นก็ดี ที่สกปรกกรุงรังให้ทำเลยดีมากไม่ต้องคิดว่าทำให้ใครหรอก ไม่ต้องว่าทำเอาหน้าเอาตาอะไรหรอก ทำเพื่อข้อวัตรปฏิบัติของเรา ถ้าเราทำได้ก็เหมือนทำลายของสกปรกออกจากจิตใจของเราเอง กวาดกุฏิกวาดเสนาสนะให้สะอาดหมดจดก็เหมือนกับได้กวาดของสกปรกออกจากจิตใจของเราจริง ๆ เพราะเราเป็นผู้ปฏิบัติ อันนี้ให้มันมีอยู่ในใจของเราทุก ๆ ท่าน ความสามัคคีก็ไม่ต้องไปเรียกหาแล้ว มันพร้อมกันไปเลย ถ้าเป็นธรรมชาติได้อย่างนั้นสบาย สงบระงับ พยายามทำใจของเราให้เป็นอย่างนั้นก็ไม่มีอะไรจะขัดแย้งกัน ที่เป็นงานหนักหนาอะไรก็ช่วยกันทำ อะไร ๆ ถ้าช่วยกันแล้วไม่นานก็เสร็จอย่างง่ายดาย ก็สบาย

บิณฑบาต เสนาสนะ เกสัช มันเป็นที่อาศัยของพวกเราทั้งนั้นแหละ ผมก็รู้สึกว่ามีกำไร อยู่ด้วยกันมาก ๆ มีพระบางองค์เณรบางองค์ บอกว่าวันนี้ข้อมผ้าแล้วนะ เราก็ต้ม

แก่นขนุนอยู่ แล้วก็ยังมีพระบางองค์เอาผ้ามาชุบ ๆ บีบ แล้วเอาไปตากที่กุฏิแล้วนอนสบาย ไม่ต้องไปต้มแก่นขนุน ไม่ต้องมาจัดทำอะไรเลย เขาบอกว่าสบายดี นี่เป็นความคิดของคนโง่ที่สุด เพราะเขาไม่ได้ทำงาน ถึงเวลาก็ไม่ทำอะไรเลย โง่มากที่สุด อันนั้นไม่เกิดประโยชน์อะไรกับเขาเลย อันนี้มันเป็นความคิดของคนโง่ ที่เพื่อนเขาทำแล้วไม่ยอมทำ หลบอยู่ได้เป็นดีที่สุด นี่แหละคือความเห็นที่โง่มาก ถ้าใครมีความเห็นอย่างนั้นอยู่ในใจ แล้วก็ให้พิจารณา ผมเคยเป็น ผมเคยพบเคยเห็น เห็นแล้วรู้จักว่ามันเป็นอย่างนั้น ถึงคราวอยู่กับกลุ่มนั้นคณะนั้นก็อยู่ไป ถึงคราวหนีก็หนีไป ไม่มีอะไร ฉะนั้นสิ่งที่ผิดสิ่งที่ถูกนั้นแหละคือพื้นฐานของการปฏิบัติธรรมะของพวกเรา

ในระยะหนึ่งมีเพื่อนสหธรรมิกมา ผมเคยเล่าให้ฟังอยู่เรื่อย ๆ จนสมัยท่านสุเมโธมา และมีดอกเตอร์อะไรที่มาจำชื่อไม่ได้แล้ว มีพระยุโรปที่มาหาเรา เราก็ไม่เคยเห็นท่าน ได้ยินแต่ข่าวว่าบ้านเมืองของท่านนั้นมีความสบายมีความสุขสนานเหลือเกิน บัดนี้เรามีโอกาสจะมาอาศัยเราอยู่แห่ม....ถ้าท่านมาอยู่กับเรานี้ ท่านเคยมีความสุขสบาย จะมาอยู่กับเราได้อย่างไรหนอ อาหารก็ไม่ค่อยมี น้ำพริกปลาร้า น้ำพริกผักต้มธรรมดา ๆ ที่อยู่ตามบ้านนอก เราก็ไม่สบายใจ นั่งคิดไปก็อายอยู่เรื่อย ๆ เออ....พิจารณาได้แล้ว เรามีมืออยู่สิบนิ้วเท่านั้นนะ ข้างละห้านิ้ว มีคนเขาจะขอมือสิบนิ้ว ให้เขาดูได้ไหม เขาอยากจะดูมือ เราก็ให้เขาดูได้เพราะเรามีอยู่จะอายทำไมเพราะมันมีอยู่สิบนิ้วเท่านั้น จะต้องการสิบเอ็ดนิ้วสิบสองนิ้วเพื่ออวดเขาคงทำไม่ได้

เมื่อภวานาลงเป็นปกติได้อย่างนี้ก็สบายเท่านั้นภวานาสบายนะ เมื่อท่านมาขออยู่ที่เลยบอกว่า ท่านจะอยู่กับผมก็ได้ครับ แต่ว่าผมจะไม่มีการบำรุงท่าน ท่านอยู่ที่โน่น มีขนมนม เนย อย่างสะดวกสบาย มาอยู่เมืองไทย โดยเฉพาะมาอยู่กับผมในป่า ผมจะไม่บำรุงท่านขนาดนั้น เพราะอะไรล่ะ เพราะผมออกจากบ้านมาแล้วนะ ไม่ว่าจะ เป็นบิณฑบาตเสนาสนะ หรือเกสัช ก็ต้องอาศัยคนอื่นเขา เขาให้อย่างไรก็ต้องเราอย่างนั้นตัวผมเองก็ไม่ได้ตามความปรารถนาตามความต้องการ ฉะนั้นผมจึงไม่บำรุงท่าน แบบนี้จะอยู่ได้ไหมครับ แต่ว่าลำบากสักหน่อย ทำไมผมจึงไม่อยากบำรุงท่านล่ะ เพราะผมกลัวว่าท่านจะกลายเป็นคนโง่ ท่านจะเป็นพระฝรั่งที่โง่ เขามาอยู่เมืองไทยท่านมาศึกษาพระพุทธศาสนา มาศึกษาวัฒนธรรมของไทย เมื่อคนในเมืองไทยเขาทำอย่างไร อยู่อย่างไร เขากินอย่างไร เขาไปอย่างไร ท่านก็ต้องพยายามทำให้ได้เหมือนเขา คงไม่พ้นความพยายามไปได้หรอก

แหล่งที่มา : <http://thai.mindcyber.com/modules.php?name=Sections>